

Täysistunto

Tiistai 29.3.2022 klo 14.00—21.30

17. Lakialoite laiksi arvonlisäverolain 85 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 18/2022 vp Juha Mäenpää ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Tässä asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.08 **Juha Mäenpää ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tehnyt lakialoitteen, joka koskee maataloutta, ja lakialoitteen pääasiallinen tarkoitus on ollut nostaa esiin maatalouden heikko kannattavuus ja yrittää vauhdittaa hallitusta korjaamaan tilannetta, koska mikään ei ole näyttänyt toimivan useisiin vuosiin maatalouden ansiotason parantamisen kohdalla. Olen saanut tästä aloitteesta hieman kritiikkiäkin, mutta jos maltatte kuunnella loppuun asti, niin varmasti ymmärrätte sitten, mitä tällä on haettu.

Arvoisa puhemies! Lakialoite laiksi arvonlisäverolain 85 §:n muuttamisesta:

Aloitteen pääasiallinen sisältö: Lisätään arvonlisäverolain 85 §:n 1 momenttiin kohta ”elävät eläimet, jotka on tavallisesti tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeiden valmistuksessa”. Poistetaan arvonlisäverolain 85 §:n 2 momentin kohta ”eläviin eläimiin”. Tämän seurauksena arvonlisäveron alennettua 14 prosentin verokantaa sovelletaan myös maatalouden teuraaksi myytävien elävien eläinten myyntiin.

Perustelut:

Lukuissa joukko maatalousyrittäjiä todennäköisesti joutuu heittämään hanskat tiskiin. Myös MTK:n mukaan suomalainen maatalous on ajautunut kriisiin, kun lannoitteet, rehut, sähkö, polttonesteet, koneet ja rakennustarvikkeet ovat kallistuneet. Tilastokeskuksen mukaan lannoitteet maksoivat joulukuussa yli tuplasti, energia kolmanneksen ja rehut reilun viidenneksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Lannoitteiden hinnannousun taustalla on raaka-aineiden, kuten maakaasun ja fosfaattien, kallistuminen. Maakaasua käytetään ammoniakkin valmistukseen, ja ammoniakkaa käytetään lannoitteissa. Pellervon taloustutkimus on arvioinut, että maatalouden yrittäjätulo viime vuodelta voi jäädä lähes kolmanneksen edellisvuotta pienemmäksi. Kustannusten nousun lisäksi syynä yrittäjätulon laskuun on viime vuoden sateisen kevään ja kuivan kesän aiheuttama keho sato. Esimerkiksi rehuviljana käytettävän ohran sato oli näin huono viimeksi vuonna 74.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Ilta-Sanomien kertoi, että suomalaisten maatalousyrittäjien määrä vähenee noin tuhannen vuosivauhdilla. Kahdessa vuodessa, 2020—2021, maatalous- ja puutarhayrittäjien määrä väheni yhteensä yli 2 100:lla, eli joka päivä katoaa keskimäärin kaksi kolme alan yrittäjää. Synkin tilanne on ollut 2000-luvulla sikatiloilla. Sikatiloista on kadonnut kymmenessä vuodessa reilusti yli 50 prosenttia. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK:n arvion mukaan noin 2 000 maatila on pahoissa maksuvaikeusongelmissa. Arvion mukaan suurimmissa vaikeuksissa ovat kasvinviljelytiloja keskimäärin enemmän velkaantuneet kotieläintilat.

Ilta-Sanomien uutisissa kerrotaan myös, että MTK:n mielestä vähittäiskaupan pitäisi esittää hinnankorotuksia tuottajahintoihin, jotta kustannusten nousu saataisiin kompensoidua. Vähittäiskaupan mukaan se on joutunut tinkimään omista katteistaan kiristyvän kilpailun myötä eikä liikkumavaraa juuri ole. Päivittäistavarakaupan mukaan maatalouden kannattavuuskriisi onkin enemmän elintarviketeollisuuden ja alkutuotannon välinen ongelma. Elintarviketeollisuus torjuu nämä syytökset. Taustalla on myös se, että monet alan yritykset ovat osuustoiminnallisia eli maataloustuottajien itse omistamia. Tämä keskinäinen karuselli on pyörinyt pitkään, ja sen keskellä kamppailee maatalousyrittäjä.

Edellä kerrotusta huomaa, ettei markkinoilta näytä tällä hetkellä tulevan apua maataloustuottajille. Valtio taas markkinatalouteen perustuvissa maissa harvemmin lähtee lainsäädännöllisesti muuttamaan minkään alan tuotantoketjun sisäistä tulonjakoa. Vaikka lähituisikin, se näillä näkymin tuskin tapahtuisi kovin nopeasti. Tilanne on akuutti, minkä vuoksi ratkaisujenkin pitäisi olla mahdollisimman nopeita. Tämän vuoksi maataloudenkin tuottajien aseman parantamisessa keskeisessä keinovalikoimassa on verotuksen säätely. Alentamalla teuraaksi myytävien eläinten arvonlisäveron nykyisestä 24 prosentista alempaan 14 prosentin verokantaan helpottaisimme tuotantoketjun alkupään tilannetta. Apu kohdistuisi täsmällisesti sinne, minne taloudelliset ongelmat nykytilanteessa suurelta osin keskittyvät.

Arvoisa puhemies! Aloitetta jätettäessä maataloudessa käytettävän polttoöljyn hinta on tuplaantunut viime vuodesta ja monet tilat kärsivät kasvaneiden kustannusten johdosta taloudellisesti, ja tätä on jatkunut jo vuosia. Vaikka arvonlisäveroprosentin muutos ei suoranaisesti paranna tulosta, se helpottaa tuottajien asemaa tuotannon arvonlisäveroketjussa siten, että tilitettävä arvonlisäveron määrä alenee. Heikon kannattavuuden johdosta osalla tiloista on käynyt niin, että päivittäiset kulut on kyllä saatu hoidettua mutta arvonlisäveromaksut on sitten jouduttu kuittaamaan pankkivelalla. Tässä on huomattava ero, onko tila kuukausi-alvissa vai vuosi-alvissa, mutta valitettavasti monet tilat kuitenkin tästä ongelmasta kärsivät.

Koska maatalouden alkutuottajan asemaan ei hallitus ole kyennyt löytämään ratkaisua, näkisimme, että arvonlisäveroprosentin muutos antaisi tässä jo ennalta kireässä tilanteessa ja Ukrainan sodan edelleen kiristäessä kotimaisen ruuantuotannon ja elintarviketeollisuuden säilymistä Suomessa maatalousministerille mahdollisuuden neuvotella elintarviketeollisuuden ja lihantuottajien välisiin sopimuksiin jonkinlaisen korotuksen lihantuottajille — olen täällä käyttänyt seitsemää prosenttia esimerkkinä. Myös elintarviketeollisuuden tulee tämän kriisin myötä ymmärtää Suomen huoltovarmuuden näkökulma ja se, että ilman alkutuotantoa ei ole myöskään elintarviketeollisuutta. Suomessa on nyt tehtävä isänmaallista talouspolitiikkaa, ja tämä lakialoite on myös allekirjoittaneiden kansanedustajien veetoimus elintarviketeollisuudelle alkutuottajan aseman parantamiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

Tämän perusteella esitämme, että eduskunta hyväksyy nämä aluksi mainitsemani lakiehdotukseni.

Arvoisa puhemies! Sen verran haluan vielä näin sanallisesti käyttää tässä, että Suomen maatalous on ollut nyt muutaman vuoden sellaisessa tilanteessa, että enää eivät ole pystyneet tilan isännät suosittelemaan omille lapsilleen sitä tilan jatkamista. Suomessa on aikaisemmin ollut tavallaan selvää, että sieltä perheestä joku jatkaa sitä tilaa, se on ollut semmoinen voisiko sanoa sukuvelvollisuus, ja se on perustunut hyvin laajasti semmoiseen maauskoon, että tämä on tärkeää työtä ja me ansaitsemme tällä elantomme ja me pystymme kehittämään tässä ja kehittämään maatilaa, mutta nyt viimeiset vuodet valitettavasti Suomesta on lopetettu huomattava määrä täysin toimivia tiloja, joissa on hyvä konekanta ja joissa on hyvät rakennukset, esimerkiksi navetat, ja tämä johtuu siitä, että maatalouden kannattavuuden näkymät ovat olleet niin heikot, että nämä isännät eivät ole tätä kysyneet enää omille lapsilleen suosittelemaan. Siitä aikaisemmasta velvollisuudesta on tullut enemmänkin niin kuin sukurasite, ja tämä tällä hetkellä rasittaa Suomen huoltovarmuutta.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan kertoa, että kun nämä lihatalot ovat hyvin pitkälti tämmöisiä osuuskuntapohjaisia, joissa osuuskunnalla on huomattava omistusosuus näistä yhtiöistä, niin tämäkään ei ole täysin ongelmatonta, koska jos tällainen yhtiö on viety pörssiin ja se on niin kuin osakeyhtiö, niin siellä osakeyhtiölainsäädäntö estää sen, että nämä lihateollisuuden yhtiöt pystyisivät maksamaan siitä tuottajalle ikään kuin semmoista subventiota heikosta hinnasta, vaan he joutuvat osakeyhtiölain mukaan toimimaan, ja he eivät siten ole uskaltaneet nostaa tuottajien hintoja.

Arvoisa puhemies! Toivotaan, että aloite auttaa siihen, että tämä maatalouden kriisi saadaan oikaistua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

21.18 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Nyt, kun kävin tätä asiaa miettimään, niin oikeastaan normaalissakin tilanteessa ihmettelisin tämän arvonnäköveron määräytymisen fiskaalisia perusteita. Jos kerran on niin, että ruuan yleinen alv on tämä alennettu 14 prosentin kanta, niin miksi tuossa kohtaa, varsinkin puhuttaessa tuotantoketjun alkupäästä, alkutuottajaa rangaistaisiin tällaisella verolla, joka kuitenkin käytännössä kohdistuisi ruoaksi menossa olevan eläimen myyntiin? Miksi siinä olisi käytössä tämä korkeampi alv-kanta? Eli epäilemättä tämä epäkohta pitäisi korjata aivan normaalissakin tilanteessa.

Mutta nyt, kun erityisesti puhutaan tästä kriisitilasta ja mahdollisista merkittävistä ongelmista elintarvikeketjujen kanssa aivan globaalillakin tasolla, niin kyllä mielestäni kaikki keinot maatalouselinkeinojen kannattavuuden parantamiseksi Suomessa on käytettävä. Ja kaikki kivet on käännettävä sen eteen, että meillä jo huoltovarmuudenkin takia olisi kotimaisia ruoantuottajia ja lihakarjatilallisia, jotka meille vielä ensi keväänäkin sitä ruokaa tuottaisivat, jos maailmanmarkkinat sulkeutuisivat. Eli toivon, että tämä kannatettava lakialoite sinällään edistää tätä kyseistä tavoitetta huoltovarmuutemme parantamiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

21.19 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä, että tämä on sillä lailla mielenkiintoinen, että en itsekään ymmärrä, minkä takia edustaja Mäkelän esiin nostama arvonnäköveron 24 prosentin kanta on siellä, koska tavallansa, kun maatila ruokkii niitä eläi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

miä rehulla, se maksaa siitä rehusta 14 prosenttia alvia. Siinä vaiheessa, kun he myyvät tämän eläimen esimerkiksi lihateollisuuteen, arvonlisäveroprosentti on 24. Ja kun sitten lihateollisuus myy sen kauppaan ja kuluttajille, silloin arvonlisäveroprosentti on taas 14. Nyt jälkeinpäin olen kuullut, että tätä arvonlisäveroprosentin kantaa on mähkäilty keskusta-puolueenkin joukossa pitkään, että miksi se on näin. Ja minun mielestäni tässä tilanteessa tämä on nyt erityinen vetoomus, että myöskin lihateollisuuden ja elintarviketeollisuuden — kyllä nyt on semmoinen tilanne — pitää tulla vastaan näitä tuottajia. Sillä tavalla he turvaavat myös oman toimintansa, että heillä on jatkossakin raaka-ainetta, minkä ympärillä he toimivat. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

21.21 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Eletään jo tiistai-iltaa pitkälle yli kello yhdeksän, ja edustaja Mäenpää on tehnyt jälleen lakialoitteen, josta käydään lähetekeskustelua liittyen tähän verotuskysymykseen alvin osalta. — Hyviä puheenvuoroja.

Ajattelin itsekkin tulla vielä pitämään puheenvuoron ja muistuttamaan siitä, että tosiaan maamme maatalous on kriisin partaalla. Siitä olen tyytyväinen, että hallitus on tähän puutunut ja nytten julkisuudessaakin ollut 300 miljoonan euron tukipaketti on tulossa korjaamaan maatalouden ahdinkoa lyhyelle aikavälille, mutta haluan muistuttaa, niin kuin tässä edustaja Mäenpää toi esille, että teollisuuden on otettava nyt koppia tästä. En kuullut edustaja Mäenpään aikaisempaa puheenvuoroa, että toiko hän myös kaupan alan tässä esille, että myös kaupankin on tultava nyt vastaan meidän alkutuottajien suuntaan. Kaupan on vain tultava vastaan.

Ja mitä nyt tässä edustaja Mäenpään aloitteessa on ja mitä hän toi esille tästä arvonlisäverokannan osalta, niin henkilökohtainen mielipiteeni on, että tulevaisuudessa tätä alvikantaa ruoan osalta tulee tarkastella siellä kaupan hyllyllä, koska se on sitä kaikista parasta alkiolaista politiikkaa, elikkä köyhän ihmisen avittamista, vähävaraisten ihmisten avittamista, että pidetään ruoan hinta myös kaupassa kohtuutasolla. Ja kun meillä on kuitenkin Euroopan unionin suunnalta asetettu tavoitteet, niin meillähän pystyttäisiin alvikantaa laskemaan, jos näin halutaan. Se on sitten näitä tulevaisuuden asioita.

Mutta, puhemies, ihan halusin käyttää tämän puheenvuoron, että onneksi hallitus on tehnyt toimia, ja nyt tähän maatalouden ahdinkoon myös kaupan ja teollisuuden suunnalta on tultava vastaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

21.23 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Kiitän, että täällä on meitä alkiolaisia enemmänkin nyt, kun edustaja Kettunenkin saapui tänne.

Tämä lakialoite on tehty pääasiassa sen takia, että yritämme potkia vauhtia hallitukseen, että hallitus toimii jotenkin, mutta kyllä teidän, edustaja Kettunen, täytyy se myöntää, että eihän tämä maatalouden tila voi perustua mihinkään tukiin. Ymmärrän sen, että nyt on poikkeuksellinen tilanne, mutta kyllä tämän lähtökohdan pitää olla niin, että tämä järjestelmä tulee kantamaan itse itsensä eikä minkään tukien avulla. Elikkä siis tuottajan pitää saada riittävä ansainta siitä tuotteesta. Sen pitää olla semmoinen, että sillä alalla on tulevaisuudennäkymää. Ei kukaan enää jatka maatilaa, jos kaikki tulevaisuudennäkymät ovat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

vain negatiivisia ja pyörivät tukien varassa. Moni maatalousyrittäjä on kertonut minulle, että he olisivat mieluummin ilman mitään tukia, kun he saisivat siitä tuotteestaan sen, mikä heille kuuluu. Tätä on varmaan vaikea käsittää, että joku näin sanoo, mutta se olisi kaikista reiluin peli. Mutta koska me elämme globaalissa maailmassa ja muissakin maissa on maataloustukia, niin me emme voi niitä perinteisiä maataloustukia poistaa, koska jäämme siinä kansainvälisessä kilpailussa sitten jälkeen. Tämä paketti on nyt hyvä, se on ensiapu, mutta joillakin keinoilla meidän pitää saada varmistettua se, että oikeasti se maatalous on tuottavaa ja kannattavaa ja siinä on tulevaisuudennäkymiä niin, että se houkuttaa kehittämään tilaa.

Ja lyhyesti vielä haluan edustaja Kettuselle sanoa, että valitettavasti tämä tämänhetkinen politiikka on johtanut siihen, että tilakoot ovat suurentuneet. Itse uskon näin, että me vielä tulevaisuudessa palaamme pienempiin tiloihin, koska on hyvin todennäköistä, että myös eläintaudit kehittyvät ja tulevat iskemään tiloihin, ja siinä mielessä näkisin, [Puhemies koputtaa] että nämä pienetkin tilat tulee saattaa kannattaviksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

21.26 Tuomas Kettunen kesk: Herra puhemies! Olen täysin samaa mieltä kuin edustaja Mäenpää siitä, mitä hän tuossa toi esille, eli eihän meidän maataloutemme pidäkään pohjautua siihen, että se pyörii vain tuilla. Olen täysin samaa mieltä, että viljelijän, alkutuottajan, tulee saada sille tuotteellensa — olipa kyse sitten lihataloudessa lihasta tai meijeri- tai lypsykarjataloudessa siitä maitolitrasta — asiaankuuluva hinta.

Kun nyt olemme seuranneet vaikka viime vuotta ja nähneet vaikka viime vuoden viimeiseltä kvartaalilta, kuinka kaupan ala tekee ennätystuloksia, ja samaan aikaan sitten meidän alkutuottajien tuottajahinta ei ole nousussa, niin kyllähän tästä jo sokea Reettakin pystyy tekemään sen havainnon, että nyt ei kaikki vain täsmää. Ja tässä tullaankin siihen, että olen siitä tyytyväinen, että tukipolitiikalla, mitä jokainen maa EU:ssa harjoittaa maatalouden suuntaan, saadaan pidettyä se ruoan kustannus kohtuullisella, mutta samaan aikaan, kun on tehty hyvää tukipolitiikkaa, on kyllä kaupan suunnalla osattu kääriä sitten se voitto. Ja tässä nyt tullaan siihen, että kaupan alan on tultava mukaan tähän toimintaan, että meidän viljelijät eivät kaadu tässä ajassa, kun hinnat ovat lähteneet nousuun varsinkin energian suunnalla.

Haluan, arvoisa puhemies, antaa viestini nuorille viljelijöille, että tulevaisuutta on. Nimittäin ihan huoltovarmuuskäkökulmasta suomalainen ruoantuotanto on oltava ja se tulee säilyttää. On etsittävä ne keinot myös lainsäädännöllisesti, että kaupan ala ei kääri liian suuria voittoja vaan sieltä kaupan suunnalta myös kohdistuu tuottajien suuntaan asiaankuuluva tuottajahinta. Se tulee olemaan ja sen tulisi olla myös eduskunnan suuri tahto.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.